

FAMILY VIOLENCE IN CONTEMPORARY SOCIETY

Sevastian BLENDEA

Associate professor from "Constantin Brancusi" University of Tg-Jiu, ROMANIA

E-mail: sebib2005@yahoo.com

Summary: family violence is a social problem of extreme relevance and gravity that is manifested both in industrialized countries and in those developing both companies with tradition in the development of coherent systems of punishment and prevention and in companies that are just beginning to realize the seriousness and extent of this phenomenon. Family Violence involves equally against wife abuse, against children, against other family members. As for the causes, these are numerous, depending on the one hand, economic and social factors that act in all societies, on the other hand, the cultural contexts that characterizes the society. Given the increase in domestic violence in most modern societies, S. Steinmetz M. Strauss felt that the family was transformed from a "cradle security into a veritable cradle of violence, change that makes the family one of the most violent institutions social decades ". [1] The phenomenon of domestic violence manifested for a long time, throughout the world, but awareness of it as a social problem has occurred only in recent decades. This delay was caused in large part by the dominant on family, as a private with extremely intimate nature, it can not be accepted any intrusion or interference from outside.

Keywords: violence, maltreatment, domestic violence, violence expressive and instrumental violence.

1. Introducere

Violența domestică continuă să rămână o problemă socială, în majoritatea societăților contemporane, inclusiv în România, atât pentru că nu și-a găsit, încă, soluții adecvate, cât și pentru faptul că există un consens foarte scăzut în ceea ce privește opiniile publicului sau ale specialiștilor asupra definirii violenței familiale ca atare. Pentru mulți părinți sau educatori, de pildă, palma dată unui copil, ca sancțiune, este un mijloc de disciplinare firesc și chiar necesar. De asemenea, pentru numeroase persoane, lovirea soției sau chiar a soțului poate fi justificată în anumite condiții. În realitate, opiniile divergente cu privire la legitimitatea sau ilegitimitatea folosirii violenței în familie, constituie motivul principal pentru care autoritățile și, adeseori, victimele ezită să o înregistreze sau să o raporteze ca act delictual sau infracțional.

În ansamblul ei, violența familială constituie „*orice formă de agresiune, abuz sau intimidare, dirijată împotriva unui membru al căminului familial, unei rude de sânge sau contra altor persoane din mediul familial*" [2]. Având în vedere agresiunile exercitate, cu precădere, asupra femeilor și copiilor, Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității din România definea violența familială ca fiind reprezentată de „*utilizarea constrângerii fizice sau emoționale asupra unui alt membru al familiei, în scopul impunerii puterii și a controlului asupra*

„acestui” ori de „ansamblul conflictelor din grupul familial care au ca efect maltratarea partenerului sau a copilului” [3]. Victimele violenței familiale pot fi minorii sau adolescenții, vârstnicii, partenerii (dar și partenerii) de cuplu, împotriva cărora agresorul (sau agresora) folosește o gamă largă de mijloace mergând de la maltratare, la abuz psihic și până la victimizare sexuală, neglijare materială și afectivă, abandon, exploatare prin muncă, exploatare sexuală, etc.

În vederea distingării mai precise a caracteristicilor principale ale acestor forme de violență, M. Strauss și colaboratorii au propus două forme de violență: „*violența normală*” și „*violența abuzivă*” [4]. *Violența normală* se referă la acele acte care urmăresc deliberat suferința fizică a victimei, dar beneficiază de o largă aprobare socială, așa cum este cazul unei palme date copiilor „obraznici”. *Violența abuzivă* se referă la acte care au un înalt grad de risc în ceea ce privește rănirea sau uciderea victimei, așa cum este cazul utilizării unor obiecte contondente, al maltratării cu pumnii, înjunghierii, împușcării, incendierii, etc. Chiar dacă există aceste delimitări, ambele forme de violență sunt nocive, atât pentru faptul că determină suferința sau umilirea victimei, cât și pentru faptul că violența induce violența ca reacție de răspuns sau de apărare.

2. Tipuri de violență și categorii de agresori în familie

În sens generic, violența semnifică utilizarea forței și a constrângerii de către un individ, grup sau clasă socială, în scopul impunerii voinței asupra altora. În sens juridic, violența înseamnă folosirea forței fizice sau a altor mijloace de persuasiune pentru a prejudicia sau vătăma integritatea unei persoane. Cu alte cuvinte, un act de violență are, de cele mai multe ori, un caracter premeditat, fiind „*elaborat cu intenție sau semnificând intenția de a produce o suferință sau un prejudiciu altei persoane*” [5]. Din punct de vedere psihologic, violența desemnează comportamentul agresiv manifestat, cel mai adesea, ca urmare a unei frustrări, care nu pot fi defuse pe căi dezirabile social.

Indiferent de sensurile care i se asociază, violența este un abuz de putere, fiind legată, aproape întotdeauna, de o poziție de putere și de impunerea acestei puteri asupra celorlalți. Există, însă, și situații când, chiar lipsa de putere determină violență. Conștientizarea lipsei de putere, creează în multe cazuri, o nevoie de afirmare atât de puternică, determinându-l pe individ să recurgă la violență.

În funcție de scopurile și motivațiile agresorului, există două tipuri de violență și două categorii de agresori: [6]

a) violența *expresivă*, specifică acelor agresori care nu au resursele necesare pentru a se controla în situații conflictuale. Acest tip de violență este determinat fie de deficiențele de comunicare și de control asupra situației, fie de caracterul limitat al strategiilor interpersonale necesare soluționării situației.

b) violența *instrumentală*, caracteristică agresorilor care dispun de capacități intelectuale și sociale pentru a se controla și ale căror acte de violență nu au un caracter impulsiv. Acest tip de violență este „*raționalizată*”, controlată și dirijată, în mod conștient, pentru a atinge un anumit rezultat și anume, coerciția și controlul victimei respective.

Există anumiți cercetători care apreciază că violența expresivă „pură” este extrem de rară, majoritatea cazurilor de violență având un caracter instrumental. Astfel, „*atât tatăl care-și maltratează brutal copilul, cât și soțul care-și jignește grav soția în toatul unei discuții, intenționează, probabil, să obțină același rezultat*” [7].

Indiferent de forma ei, violența nu s-ar putea exprima și exercita în lipsa unui *context socializator*, adică în afara procesului de socializare. Comportamentul violent nu este atât o expresie a unor tendințe, instincte sau frustrări personale, cât mai ales un comportament dobândit, ca efect al conformării la anumite norme, valori și stiluri de viață asimilate prin intermediul procesului de socializare.

Violența familială este un produs al modului în care este distribuită structura de putere în familie și societate: [8]

a) majoritatea agresorilor sunt bărbați, care, mult mai frecvent decât femeile agresoare, folosesc forța fizică împotriva partenerilor de cuplu, a copiilor sau părinților vârstnici;

b) femeile agresoare, comit acte de violență contra partenerilor din motive de răzbunare, dar și împotriva copiilor sau părinților vârstnici pe care îi simt ca pe o „povară” în plus, care se adaugă celorlalte servituți familiale.

Deși violența familială are loc, indiferent de nivelul veniturilor sau de gradul de instrucție, ea este mai prevalentă în familiile cu venituri mai reduse și cu grade de instrucție mai scăzute. Se poate spune că modul de organizare a indivizilor și grupurilor în societate se reflectă, între altele, în modelele de violență care se manifestă în familie. Alături de particularitățile individuale ale membrilor familiei, influența factorilor sociali, a normelor și valorilor sociale, este determinantă. Violența exercitată în familie diferă, desigur, de violența exercitată între străini, dar ambele se supun, în egală măsură, presiunilor sociale și culturale. De aceea, distribuția și incidența violenței generale din societate, constituie cei mai relevanți indicatori pentru tendințele violenței exercitate în familie. Numeroase studii criminologice sau victimologice au demonstrat că cea mai răspândită formă de violență este cea îndreptată împotriva persoanelor cu care agresorii se află în relațiile cele mai apropiate (partenerii de cuplu, minorii și ceilalți membri ai familiei lărgite) sau, cel puțin, într-o legătură prealabilă, chiar de rudenie.

3. Forme ale comportamentului abuziv în cadrul familiei

În limba română, noțiunea de abuz este asociată, adeseori, cu actele violente și agresive exercitate asupra unei persoane, și desemnează folosirea excesivă, fără limite, a forței. Cele mai frecvente forme ale comportamentului abuziv sunt următoarele [9]:

a) *abuzul fizic* – constând în ghionturi, îmbrânceli, palme, pumni, loviri cu picioarele, strangulare, lovituri cu diverse obiecte, fracturi, alungarea din cămin, abandon și crimă;

b) *neglijarea* – care vizează, în special, copii sau bătrânii dependenți și care constă în refuzul satisfacerii trebuințelor fundamentale ale acestora, de exemplu, privarea de hrană, adăpost, curățenie, protecție, îngrijirea sănătății și instrucție;

c) *abuzul emoțional* – concretizat în refuzul afecțiunii, înjosire, reducere la tăcere, critici și insulte constante, terorizare, gelozie, respingere, umilirea victimei, etc.;

d) *abuzul psihic* – manifestat prin ridiculizare, intimidare, batjocură, șantaj, amenințare, distrugerea patrimoniului familial, comportament posesiv, control exagerat, negarea dreptului victimei de a avea prieteni ori contacte sociale, etc.;

e) *abuzul sexual* – adică obligarea forțată la gesturi nedorite sau la raporturi sexuale, cererea ca victima (partenera de cuplu) să îmbrace haine mai mult sau, dimpotrivă, mai puțin provocatoare, obligarea acesteia să facă sex cu obiectele, animalele sau prietenii, negarea sau denigrarea sexualității partenerii etc. În ceea ce privește abuzul sexual împotriva copiilor, acesta

include forțarea acestora de a asista sau a lua parte la activități sexuale, de a-i exploata în scopuri de prostituție sau pornografie, de a avea contact sexual etc.;

f) *abuzul economic (financiar)* – refuzul ca victima să-și aibă bani proprii sau surse de câștig, controlul strict exercitat asupra bugetului familial, furtul acestuia și altele.

În numeroase țări, majoritatea acestor forme de abuz constituie infracțiuni, fiind sancționate de Codul penal.

4. Violența conjugală

Violența conjugală constituie una dintre cele mai acute probleme cu care se confruntă, în prezent, familiile, din societățile contemporane. Cercetările întreprinse în mai multe țări, indică faptul că violența exercitată asupra partenerului de cuplu reprezintă circa 75 – 76% din întreaga pondere a violenței familiale [10]. Cea mai răspândită formă de violență conjugală o reprezintă maltratarea partenerului, adică bătaia administrată soției de către soț, dar și invers, a soțului de către soție, ponderile fiind însă diferite. Specialiștii apreciază, însă, că agresiunea întreprinsă de soț este mult mai gravă și mai periculoasă deoarece: [11] a) puterea fizică a bărbatului poate determina răni sau traume mai serioase; b) actul de violență comis de bărbat se poate repeta; c) cea mai mare parte din agresiunile întreprinse de către femeie sunt acte de legitimă apărare; d) o pondere importantă din actele de maltratare întreprinse de soț au loc în perioada în care femeia este însărcinată; e) spre deosebire de bărbați, femeile sunt mai dependente din punct de vedere economic și au mai puține șanse de a recurge la violență.

Violența conjugală nu se manifestă, în același mod și aceeași măsură în toate societățile, cercetările comparative de antropologie culturală arătând că există și societăți în care acest fenomen nu se manifestă. În asemenea societăți, normele și valorile sociale, ca și relațiile dintre bărbați și femei, funcționează astfel încât să elimine sau să micșoreze riscul violenței conjugale. Cercetările sociologice întreprinse în diferite țări au arătat că violența familială se manifestă mult mai puțin în acele familii capabile să facă față schimbărilor și crizelor. În acest sens, A. L. Stroup [12] aprecia că factorii cheie care explică capacitatea familiei de a se confrunta cu schimbările și crizele sunt: *integrarea și adaptabilitatea*. Integrarea vizează legăturile de afecțiune între membri, interesele și planurile lor comune de viață, interdependența economică din mediul familial și reciprocitatea rolurilor familiale. Adaptabilitatea, la rândul ei, se referă la capacitatea familiei de a trece mai ușor peste situațiile de criză, prin reelaborarea unei noi strategii de viață familială, ca urmare a unor discuții și decizii comune ale membrilor familiei. Situațiile de criză implică evenimente atipice sau neobișnuite, care, prin stresul pe care-l provoacă, pot determina sau precipita violența conjugală.

5. Conflicte conjugale constructive și distructive

În cadrul vieții de cuplu, prezența unui conflict este un lucru firesc, normal și inevitabil, depinzând de diferențele de temperament ale soților, de lipsa de compatibilitate a unor dorințe și interese, de existența unor iritări cu caracter minor etc. În unele împrejurări, anumite conflicte pot avea chiar un rol pozitiv și stimulator pentru menținerea constantă a interesului față de căsnicie și față de partener, ca și pentru soluționarea unor probleme implicate de conviețuirea comună. Conflictele au, mai degrabă, cauze naturale, decât personale, motiv pentru care apar aproape în orice familie.

În comparație cu conflictele, tensiunile au un caracter acut și agresiv, fiind, de fapt, conflicte nerezolvate, care se mențin și se acumulează în timp, până la punctul în care devin factori determinanți ai agresiunilor familiale. Tensiunile sunt alimentate, în permanență, de o serie de certuri, reproșuri și dispute, care au ca obiect nu atât problemele comune ale cuplului, ci, mai degrabă, atacuri agresive la persoană.

Făcând distincția între conflicte constructive și distructive, W. Walter și R. Hill [13] au subliniat faptul că obiectul principal de dispută în cazul conflictelor constructive îl constituie problemele, ca atare, ale familiei. În cazul acestora, niciunul dintre soți nu face apel la argumente care nu au de a face cu căminul conjugal sau cu modalitățile de conviețuire comună. Limitându-se la probleme cunoscute ambilor soți, conflictele constructive generează, în final, un minimum de decizie, care ia forma compromisului. „*Cu alte cuvinte a fost dobândit un nou temei de conviețuire. Conflictul nu a produs o situație fără ieșire*” .

În conflictele distructive, unul sau altul dintre parteneri dă frâu liber unor resentimente și atitudini ostile, izvorâte, de cele mai multe ori, din afara mariajului. Celălalt partener va răspunde în mod similar, apelând nu la probleme legate de conviețuirea comună, ci chiar la atacuri la persoană. În aceste conflicte, accentul cade pe componentele cele mai vulnerabile și expuse ale partenerilor, situație de natură a amplifica gradul de violență și agresivitate al conduitelor, până la punctul unde conviețuirea comună este total compromisă.

6. Etiologia violenței conjugale

Cu toate că fiecare caz de violență conjugală se desfășoară în condiții specifice și are cauze particulare, există, totuși, o serie de factori comuni care definesc existența și tendințele fenomenului la nivelul întregii societăți. Acești factori vizează, în primul rând, atitudinile și stereotipurile sociale cu privire la rolul „dominant” al bărbatului și cel „subordonat” al femeii, inegalitățile dintre sexe, pe scurt ce se poate denumi organizarea „patriarhală” a familiei și a societății. Astfel de organizare este bazată pe ideea că „*bărbatul trebuie să exercite obligatoriu puterea și autoritatea asupra femeii, că întregul cămin aparține bărbatului și că femeia este obligată să suporte orice abuz sau orice pedeapsă pe care i-o aplică soțul*” [14].

Richard Gelles, [15] aprecia că cei mai importanți factori care determină violența conjugală sunt: statusul social, statusul ocupațional, condițiile financiare, valorile personale și comunitare. Adoptând o poziție diferită și considerând că violența conjugală este, de fapt, produsul dezacordului marital și al tensiunilor existente în familie, A.L. Stroup [16] evidențiază, la rândul său, următorii factori ai violenței conjugale: preluarea funcțiilor tradiționale ale familiei de către alte instituții, creșterea gradului de secularizare a societății, urbanizarea vieții moderne, schimbarea statusului femeii, rapiditatea schimbărilor sociale, accentul prea mare pus pe sexualitate, declinul gradului de moralitate, etc. Pornind de la influențele exercitate de mediul social, Suzanne Steinmetz și Murray Strauss [17] observau că majoritatea actelor de violență conjugală au loc în familiile defavorizate, deoarece, în cadrul lor, violența fizică este o „resursă” substitutivă pentru frustrările determinate de lipsa altor resurse, printre care banii, ocupația, cunoștințele, respectul, etc.

7. Violența îndreptată asupra copiilor

În limba engleză, această sintagmă este echivalentă cu noțiunea de *abuz* asupra minorilor, care desemnează o serie de acțiuni deliberate (lovituri, răniri, injurii, invective, etc.) destinate să

aducă victimei, daune fizice și emoționale, acțiuni care sunt contrare normelor sociale care solicită protejarea minorilor [18]. Noțiunea de abuz contra minorului se referă, de fapt, la orice comportament al adultului care are un impact negativ asupra primului [19]. Cele mai grave forme de abuz împotriva copiilor sunt reprezentate de pruncucidere, maltratarea fizică, abandonul și incestul. Actele de *pruncucidere* se încadrează în registrul penal, solicitând o abordare juridică. Cât privește *maltratarea* copiilor, aceasta este un act de abuz cu consecințe individuale și sociale extrem de nocive. Deși reglementările juridice ale mai multor țări permit sancționarea penală a actelor de abuz, sentințele sunt foarte blânde și nu se aplică decât în jumătate din cazurile identificate [20]. Majoritatea programelor de protecție, elaborate prin intermediul asociațiilor non-guvernamentale se confruntă cu dificultăți de identificare a cazurilor și de intervenție legală în raporturile dintre părinți și copii. În comparație cu țările cu tradiție în domeniul protecției copilului, România acordă o mai puțină atenție acestui fenomen.

Ca factori cu un potențial ridicat de risc pentru maltratarea copiilor putem reține: diferiți factori de personalitate, consumul excesiv de alcool, frustrările determinate de lipsa de resurse materiale, eșecul personal, absența oportunităților și calităților educaționale, statusul marital (absența parterului de cuplu), antecedentele penale etc. Maltratarea copiilor are o serie de consecințe negative pentru viața și viitorul acestora, determinând totodată și alte probleme sociale printre care preluarea de către copii a modelelor de violență promovate de părinți, fuga ori vagabondajul, antrenarea în prostituție, delincvența și alte acțiuni ilicite.

Actele de violență sunt extrem de nocive pentru copii, deoarece: [21]

- Existența unui mediu familial unde există conflicte cronice sau violente este extrem de dăunătoare pentru minor, chiar dacă el, personal, nu este maltrat sau abuzat;
- Un copil abuzat poate învăța să nu mai aibă încredere în adulți și să se teamă de orice acțiune a acestora;
- Orice minor maltrat sau abuzat va avea, ulterior, probleme cu sănătatea și cu imaginea despre sine, ajungând să creadă că nu are nicio valoare și nu merită stima nimănui;
- Un minor supus abuzului sexual se va confrunta, mai târziu, cu confuzia propriei sexualități sau a exprimării normale a acesteia;
- Minorii abuzați sau maltratați vor ajunge fie persoane retrase, care-și vor ascunde sentimentele, fie persoane agresive;
- Asemenea categorii de minori vor învăța, cel mai probabil, că lovirea sau rănirea persoanelor apropiate sau iubite este o conduită adecvată, motiv pentru care vor deveni, la rândul lor, agresori.

Cât privește abandonul, acesta „*este un act de mare agresivitate de un tip special: agresivitatea prin demisie. Acest act implică, întotdeauna, depășirea pragului dintre normal și patologic. Abandonul copilului a fost în toate timpurile un act anormal și reprobabil*” [22]. Cele mai frecvente forme de abandon sunt următoarele:

- *abandonul total* – practicat de obicei, în cadrul relațiilor preconjugale, de către fete tinere, abandonate de parteneri imediat după nașterea copilului, de către mame prostituate, delincvente sau divorțate. În toate aceste cazuri, lipsa de oportunități pentru creșterea unui copil și stigmatizarea socială sunt determinante principale al abandonului;
- *semiabandonul* – practicat de unul sau altul dintre părinți, după o situație de divorț. În acest caz, sarcina creșterii și educării copilului este resimțită ca o povară, iar existența lui este conștientizată ca un „obstacol” în calea formării unei noi vieți de cuplu;

• *abandonul disimulat sau criptic* – constând în respingerea afectivă a copilului de către mamă, în lipsa de interes a acesteia față de trebuințele lui elementare și în adoptarea unor conduite indifferente sau violente față de copil.

Ca și maltratarea și abandonul, *incestul* a devenit una dintre cele mai răspândite forme de violență îndreptată împotriva copiilor. Incestul implică nu numai relația sexuală între tată și fiică, ci și relațiile sexuale între alte categorii de rude. Acest fenomen reprezintă una dintre formele de manifestare a abuzului sexual comis în familie. Faptul că abuzul sexual asupra copiilor este o problemă cu care se confruntă membrii tuturor claselor sociale, denotă că standardul de viață nu este o variabilă explicativă convingătoare. Întrucât abuzul sexual asupra copiilor este un aspect destul de intim al vieții personale a abuzatorilor și abuzatorilor și pentru că acest aspect implică etichetare și stigmatizarea, atât victimele, cât și agresorii sunt reticente/reticenți în a face dezvăluiri în acest sens. Dintre obstacole cu care se confruntă cercetările în domeniu, pot fi menționate: [23]

a) metodologiile sărace și insuficiente în culegerea mai multor informații viabile. Este vorba de lipsa unor instrumente de cercetare pertinente, situație care face ca cele mai multe eșantioane să fie inadecvate iar procesele de cercetare să fie lipsite de rigoarea științifică necesară;

b) tendința de subfinanțare cronică a cercetărilor în domeniu;

c) lipsa unei discipline științifice care să aibă ca obiect problema abuzului sexual asupra copiilor.

8. Concluzii

În diverse state ale lumii, s-au multiplicat preocupările în domeniul prevenirii și combaterii violenței familiale, elaborându-se programe și strategii distincte de tratament și asistență a victimelor și de sensibilizare a opiniei publice în legătură cu amploarea și gravitatea acestei probleme sociale. Au apărut, numeroase organizații și instituții implicate activ în soluționarea acestei probleme și au fost inițiate o serie de măsuri destinate unei mai bune protecții a victimelor și sancționării mai drastice a agresorilor. De asemenea, au fost introduse o serie de reforme la nivelul sistemului juridic, al sistemului medical, al altor instituții capabile să intervină operativ în cazuri de criză familială ori să prevină aceste cazuri. La baza majorității programelor care-și propun combaterea și prevenirea violenței în familie se află ideea că orice conduită violentă este una *dobândită*, reprezentând un rezultat al trei forțe (presiuni) principale:[24]

a) *socializarea violenței* – prin învățarea modului de a fi și acționa violent, de a utiliza violența ca soluție de viață în toate raporturile interpersonale inclusiv în cele interfamiliale;

b) *existența normelor și valorilor care susțin violența* – transmise prin intermediul părinților, educatorilor, mesajelor mass-media și chiar a altor instituții sociale;

c) *tradițiile și obiceiurile (cutumele) culturale* – care sprijină, în continuare, prejudecata că violența este cea mai sigură și mai eficientă cale de rezolvare a unui conflict.

În diverse țări au apărut programe de *educație comunitară*, care își propun schimbarea mentalității și prejudecății oamenilor și, în paralel, cristalizarea unor curente de opinie în sprijinul combaterii și prevenirii violenței între membrii familiei. Dintre principalele măsuri elaborate cu scopul de a preveni și combate violența familială se pot menționa următoarele:

a) Reforma sistemului legislativ și juridic – care își propune, în esență, realizarea a trei obiective principale: [25]

- modificarea legilor care mențin încă victimele într-o relație de dependență și servitute față de agresor;
- înlăturarea obstacolelor și dificultăților care se opun sancționării mai drastice a agresorilor;
- eliminarea acelor reglementări legale care sunt discriminatorii și prejudiciante pentru victime.

b) Inovarea unor sisteme mai eficace de identificare și prevenire a cazurilor de agresiune;

c) Reforma sistemului medical.

La combaterea și prevenirea violenței familiale participă și cercetarea științifică, pe baza furnizării de informații cu privire la principalii factori de risc cu care se confruntă victimele, caracteristicile principale ale persoanelor care riscă să fie agresate și ale agresorilor, circumstanțele specifice ale situațiilor de agresiune etc. În țările occidentale, mai ales, au fost elaborate și aplicate programe speciale pentru asistența victimelor și tratamentul agresorilor.

Bibliografia

- [1] Steinmetz K. Suzanne, Strauss, A. Murray (1980), *General Introduction: Social Myth and Social System in the Study of Intra – Family Violence*, în lucrarea *Violence in the Family*, p. 9;
- [2] *Correctional Service Canada (1988), Breaking The Cycle of Family Violence. A Resource Handbook*, written and produced by Bonnie Hutchinson Enterprises Inc., Ottawa, Ontario, p. 3;
- [3] *Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității (2000), Criminalitatea cu violență în România (1990-1999). Violența intrafamilială*, Inspectoratul General al Poliției, București, p. 4;
- [4] Strauss, A. Murray, Gelles J. Richard, Steinmetz K.Suzanne (1980), *Behind Closed Doors: Violence in the American Family*, New York, Garden City, Doubleday, pp.20-21;
- [5] Strauss, A. Murray (1991), *Discipline and Deviance: Physical Punishment of Children and Violence and Other Crime in Adulthood*, „Social Problems”, vol. 38, nr. 2, May, p. 135;
- [6] *Correctional Service Canada (1988), Breaking The Cycle of Family Violence. A Resource Handbook*, written and produced by Bonnie Hutchinson Enterprises Inc., Ottawa, Ontario, p. 32;
- [7] Berkowitz, Leonard (1983), *The Goals of Agression*, în Finkelhor David, Geles J. Richard, Hotelling T. George (eds.), p. 210;
- [8] *Correctional Service Canada (1988), Breaking The Cycle of Family Violence. A Resource Handbook*, written and produced by Bonnie Hutchinson Enterprises Inc., Ottawa, Ontario, p. 16;
- [9] *Correctional Service Canada (1988), Breaking The Cycle of Family Violence. A Resource Handbook*, written and produced by Bonnie Hutchinson Enterprises Inc., Ottawa, Ontario, pp. 3-4;
- [10] *Correctional Service Canada (1988), Breaking The Cycle of Family Violence. A Resource Handbook*, written and produced by Bonnie Hutchinson Enterprises Inc.,

- Ottawa, Ontario, p. 10;
- [11] Goode, Erich (1990), *Deviant Behavior*, third edition, New Jersey, Prentice – Hall, Englewood Cliffs, p. 216;
- [12] Stroup L. Atlee (1966), *Marriage and Family. A Developmental Approach*, New York, Appleton-Century-Crofts, Meredith Corporation, p. 532-833;
- [13] Waller, Willard, Hill, Reuben (1961), *The Family*, New York, Holt, Rinehart and Winston, pp. 309-311;
- [14] Goode, Erich (1990), *Deviant Behavior*, third edition, New Jersey, Prentice – Hall, Englewood Cliffs, p. 217;
- [15] Gelles J. Richard (1972), *The Violent Home*, Beverly Hills, Sage Publications, p. 186;
- [16] Stroup L. Atlee (1966), *Marriage and Family. A Developmental Approach*, New York, Appleton-Century-Crofts, Meredith Corporation, pp. 534-535;
- [17] Steinmetz K. Suzanne, Strauss, A. Murray (1980), *General Introduction: Social Myth and Social System in the Study of Intra – Family Violence*, în *lucrarea Violence in the Family*, p. 9;
- [18] Brinkerhoff B. David, White K. Lynn (1985), *Sociology*, New York, St. Paul, Los Angeles, San Francisco, West Publishing Company, p. 316;
- [19] Correctional Service Canada (1988), *Breaking The Cycle of Family Violence. A Resource Handbook*, written and produced by Bonnie Hutchinson Enterprises Inc., Ottawa, Ontario, p. 12;
- [20] Pfohl J. Stephen (1984), *The „Discovery” of Child Abuse*, în *The Sociology of Deviance*, Boston, Allyn and Bacon, Inc. p. 113;
- [21] Correctional Service Canada (1988), *Breaking The Cycle of Family Violence. A Resource Handbook*, written and produced by Bonnie Hutchinson Enterprises Inc., Ottawa, Ontario, p. 12;
- [22] Păunescu, Constantin (1994), *Agresivitatea și condiția umană*, Ed. Tehnică, București, p. 95;
- [23] Finkelhor, David and associates (1986), *A Sourcebook on Child Sexual Abuse*, California, Sage Publications Inc, third printing, pp. 11-12;
- [24] Roy, Maria (1982), *The Abusive Partner. An Analysis of Domestic Battering*, New York, Van Nostrand Reinhold Company, p. 176;
- [25] Heise L. Lori, Pitanguy Jacqueline, Germain Adrienne, (1995), *Violence Against Women. Ehe Hidden Health Burden*, „World Bank Discussion Papers”, The World Bank, pp.30-33.